

מצוה כ"ג - עבודת הלויים

מצוה כ"ג היא שנצטוו הלויים בה לבד לעבוד במקדש בעבודות ידועות כמו נעילת השערים ואמירת השיר בעת הקרבן, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו "ועבד הלוי". ולשון ספרי שומע אני אם רצה יעבוד ואם לא רצה לא יעבוד, תלמוד לומר "ועבד הלוי" בעל כרחו, כלומר שהוא צווי חובה המוטל עליו בהכרח, וזהו עבודת הלויים. וכבר התבאר במקומות מתמיד וממדות, ונתבאר גם כן בפרק שני דערכין שהשיר לא יאמרוהו זולתי הלויים. וכבר נכפל זה הצווי בזאת המצוה בלשון אחר והוא אמרו "ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים", ואמר בשני מערכין אי זהו שרות שהוא בשם ה' הוי אומר זו שירה.

פירוש המצוה

מצוה כ"ג היא שנצטוו הלויים בה לבד - ולא הכהנים, שלא כמצוה הקודמת, שמירת המקדש, בה נצטוו כהנים ולויים כדברי הרמב"ם בלשון המצוה שם - לעבוד במקדש בעבודות ידועות - מסויימות - כמו נעילת השערים - והם הנקראים שוערים, ואמירת השיר בעת הקרבן - והם הנקראים משוררים, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו (במדבר י"ח, כ"ג): "וְעָבַד הַלְוִי הוּא אֶת עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד". ולשון ספרי (קרח, ד'): שומע אני אם רצה יעבוד ואם לא רצה לא יעבוד - כיון שהתורה אמרה (שם, כ"א): "וְלִבְנֵי לִוְיִּי הִנֵּה נֹתְתִי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֶלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד", כלומר שתמורת עבודתו מקבל הלוי מעשרות, הרי שיש לומר שאם מותר על משכורתו יכול לוותר על עבודתו, תלמוד לומר "ועבד הלוי" בעל כרחו, כלומר - משמעות דברי הספרי, שהוא צווי חובה המוטל עליו בהכרח - ומכאן שזו מצות עשה, וזהו עבודת הלויים - מצוה זו, בה נצטוו הלויים בכלל עבודתם.

וכבר התבאר - ענין המצוה ודיניה במקומות מתמיד וממדות, ונתבאר גם כן בפרק שני דערכין (י"א ע"ב) שהשיר לא יאמרוהו זולתי הלויים - ועל כן אמר בריש המצוה "שנצטוו הלויים בה לבד", שאסור לכהנים, וקל וחומר לזרים, לעבוד במקום הלויים את עבודתם.

וכבר נכפל זה הצווי בזאת המצוה בלשון אחר והוא אמרו "ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים" - הרי שיש שרות ללויים וזו היא מצותם, ואמר בשני מערכין (י"א ע"א) אי זהו שרות שהוא בשם ה' - דהיינו בפה באמירת שם ה', הוי אומר זו שירה שהיא בפה.

מקורות המצוה בתורה

במדבר י"ח, כ"א-כ"ד

וְלִבְנֵי לֹוִי הִנֵּה נִתְּתִי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר הֵם עֲבָדִים אֶת עֲבַדְתֵּי אֱהֵל מוֹעֵד. וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל אֱהֵל מוֹעֵד לְשִׂאת חֲטָא לְמוֹת. וְעַבְדֵי הַלֹוִי הוּא אֶת עֲבַדְתֵּי אֱהֵל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה. כִּי אֶת מַעֲשֵׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה נִתְּתִי לְלוֹוִים לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה.

העניינים המתבארים במצוה

ההגדרות השונות למצוה במנייני המצוות: שינויי ההגדרות למצוות עבודת הלויים מלמדים על דגשים שונים למצוה. הגדרת ספר המצוות מדגישה את שבט הלוי, הגדרת המנין הקצר מדגישה את "איש לוי", וברמזי המצוות מודגשת העבודה.

מקורות המצוה: ההוכחה שעבודת הלויים חובתם היא מכל מקום. רק לוי שאינו מקבל עליו עבודת הלוייה בשלמות אין לו חלק בלוייה. שבט לוי נבחר על ידי הקב"ה לעבודתם, וזו היא סגולתם. יש אפשרות לכל אחד לבחור להיות בבחינת שבט לוי.

סגולה ובחירה: הקב"ה בחר בלויים ומכאן סגולתם המיוחדת. יחד עם זה עליהם לבחור ולקבל על עצמם את עבודת הלויים.

ספר המצוות והי"ד החזקה: בספר המצוות עבודת הלויים היא המשך לבית הבחירה ועניינה הוא רוממות הבית. בי"ד החזקה נמצאת מצות עבודת הלויים בהלכות כלי המקדש והעובדים בו ובאה מצד הלויים וחובתם.

ההגדרות השונות למצוה במנייני המצוות

בכל מנין משלושת מנייני המצוות להרמב"ם, הגדיר את המצוה בהגדרה שונה. בספר המצוות כתב:

שנצטוו הלויים בה לבד לעבוד במקדש בעבודות ידועות כמו נעילת השערים ואמירת השיר בעת הקרבן, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו "ועבד הלוי".

במנין הקצר, שעל סדר ספר המצוות, כתב:

להיות הלוי עובד במקדש, שנאמר "ועבד הלוי".

וברמזי המצוות שעל סדר ההלכות, בראש הלכות כלי המקדש והעובדים בו, כתב: שיעבוד הלוי במקדש.

בספר המצוות הדגש הוא על שבט לוי, עליו הטיל הקב"ה את האחריות לעבודות מסוימות במקדש. הביטוי "שנצטוו הלויים בה לבד" מדבר על שבט לוי ועל כן נקט הרמב"ם בלשון רבים והוסיף המילה "לבד" לאפוקי ישראל מחד וכהנים מאידך. מתוך כך חלה המצוה על "איש לוי" להיות עובד, דהיינו לקבל על עצמו באופן אישי את האחריות. זו ההגדרה במנין הקצר "להיות הלוי עובד במקדש שנאמר, 'ועבד הלוי'". מתוך "נצטוו הלויים" עוברת המצוה אל הגברא הלוי היחיד. ומתוך כך - מתוך חובת הגברא - בא הדגש על העבודה המסויימת עליה נתמנה "איש לוי", והיא המודגשת ברמזי ההלכות בהגדרה: "שיעבוד הלוי במקדש". "שיעבוד" קודם "הלוי". לעומת המנין הקצר: "להיות הלוי עובד", שהלוי קודם לעבודה. ודו"ק.

מקורות המצוה

הרמב"ם ראה צורך להוכיח שעבודת הלויים היא מצות עשה, על כן אחר שהביא את הפסוק "ועבד הלוי", הוסיף:

ולשון ספרי, שומע אני אם רצה יעבוד ואם לא רצה לא יעבוד, תלמוד לומר "ועבד הלוי", בעל כרחו, כלומר שהוא ציווי חובה המוטל עליו בהכרח.

דרשת הספרי תהא מובנת היטב בהתבוננות בפרשת עבודת הלויים (במדבר י"ח, כ"א-כ"ג):

וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נִתְּתִי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֲלֵף עֲבֹדְתָם אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד. וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל אֱהֱל מוֹעֵד לְשֵׂאת חֲטָא לְמוֹת. וְעֹבֵד הַלֵּוִי הוּא אֶת עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֲוֹנֵם חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה.

ובהמשך הפרשה (שם, ל"א):

וְאֶכְלֶתֶם אֹתוֹ בְּכֹל מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי שָׂכַר הוּא לְכֶם חֶלֶף עֲבֹדְתְכֶם
בְּאֶהָל מוֹעֵד.

אמירת התורה שהמעשה ללויים הוא שכר חלף עבודתם מעלה כמה שאלות המפורטות
בספרי זוטא (י"ח, כ"ב):

- יכול אם ירצו ישראל לומר יהא מעשר שלנו ואנו עובדים עבודה, יכול
שומעין להן, אמרת "ולא יקרבו עוד בני ישראל אל אהל מועד".
- יכול מפני שהן מבקשין ליטול את המעשר (דהיינו שעיקר רצון התורה
שהלויים יזכו במעשר), לפיכך אם אומרים יהא המעשר שלהן ואנו (ישראל)
עובדין עבודה, יכול שומעין להם, אמרת "ולא יקרבו עוד בני ישראל אל
אהל מועד לשאת חטא למות".
- יכול מפני שהן מבקשין לדחות בני לוי על כרחם לפיכך הם אומרים יהא
המעשר שלהן ואנו עובדים עבודה (דהיינו שלישאל לא שומעים לדחות
בני לוי מעבודתם), אבל בן לוי שאמר אי אפשר לא ליטול מעשר ולא לעבוד
עבודה יכול שומעין לו, תלמוד לומר "ועבד הלוי הוא", מגיד שמעבידין
אותו בעל כרחו.

נמצינו למדים שהעבודה מוטלת אקרקפתא דגברא דבן לוי ולא יועילו טענות ותביעות של
ישראל, אף לא התחמקות בן לוי. "ועבד הלוי הוא" - הוא ולא אחר, ועל כרחו יעבוד,
כלשון הרמב"ם "שהוא ציווי חובה המוטל עליו בהכרח".
בספרי הוסיפו שעבודת הלויים אינה תלויה כלל במעשרות (קרח, ד):

ועוד, למה נאמר ("ועבד הלוי הוא"), לפי שהוא אומר "ולבני לוי הנה נתתי
(כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם)", אין לי אלא שנים שהמעשרות
נוהגות בהם (אז יתחייבו לעבוד), שמטות ויובלות מנין, תלמוד לומר "ועבד
הלוי הוא".

היינו שבשום אופן אין מציאות שאחרים יעבדו במקום הלוי. "הוא" ולא אחר בכל אופן
שהוא.

יש לשאול מה בכל זאת בא ללמדנו הביטוי "כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם". אף בזה
אנו נזקקים לספרי זוטא (י"ח, כ"א):

"חלף עבודתם אשר הם עובדים את עבודת אהל מועד", כבני אדם שנוטלין
שכרן שכר מה שעשו עמי במדבר, יכול לפי שבטלה העבודה יבטל המעשר,
תלמוד לומר "לנחלה", מה נחלה אינה פוסקת אף מעשר אינו פוסק, אלא
אף על פי שבטלה העבודה הרי הן אוכלין בו, שכר מה, שכר שעשו עמי
במדבר.

אף מדרש זה בא למעט את המשמעות המעשית של "חלף עבודתכם", שלא נשתמש בביטוי זה למנוע מן הלוים את המעשר בשעה שאינם עובדים. במדרש זה השאירו את המעשר כשכר עבודה, אלא שאמרו שלעולם יש להם שכר על מה שעשו במדבר. בספרי, נראה שעמדה לפנייהם אותה שאלה, מה משמעות "חלף עבודתכם" אם מכל מקום הם מקבלים המעשר, אלא שתשובת הספרי שונה ומצריכה עיון (קרח, ז):

"כי שכר הוא לכם". אם עבד יטול אם לא עבד לא יטול. מכאן אמרו בן לוי שקיבל עליו כל עבודת לוי חוץ מדבר אחד אין לו חלק בלוייה.

נראה פירושו, שבתחילה שאלו אם אמנם "שכר הוא לכם חלף עבודתכם" הרי שמכאן יש ללמוד ש"אם עבד יטול ואם לא עבד לא יטול", אלא שקשה ללמדו כפשוטו, שהרי גם בזמן שבטלה עבודה, מעשר ראשון שייך ללוים (שהרי נאמר בו נחלה - ללא הפסקה). על כן אמרו שאם מקבל עליו עבודות לוייה, מעלה עליו הכתוב כאילו עבד. אמירה זו ממעטת מקרה שבו בן לוי אינו מקבל עליו כל עבודות לוייה.

לימוד זה בנוי על יסוד חשוב, שהקבלה שבלב הרי היא כמעשה. מקורו בפרשה ראשונה בה נצטוו ישראל על ידי משה. ראשיתה של הפרשה (שמות י"ב, א'-ג'):

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרְץ מִצְרַיִם לֵאמֹר. הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדְתַּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֵשֶׂר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבִית שָׂה לְבֵיתוֹ...

וסיומה (שם, כ"ח):

וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן בֶּן עֶשׂוֹ.

ודרשו חז"ל (מכילתא בא, י"ב):

"ויעשו". וכי כבר עשו (והלא נצטוו בראש חודש), אלא משקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם כאלו עשו¹.

¹ והרחיב ובאר יסוד זה בשערי תשובה לרבנו יונה (שער ב' סעיף י'), וזו לשונו: "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסקיח ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה, להזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והמוסרים, ואשריו כי צידק נפשו בשעה קלה. וכן אמרו רבותינו ז"ל: "וילכו ויעשו בני ישראל", וכי מיד עשו, והלא לא עשו עד ארבעה עשר לחדש, אלא כיון שקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד. ואמרו (אבות דרבי נתן פכ"ב): כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת, שנאמר (שמות כ"ד): "נעשה ונשמע". ביאור הדבר, כי האיש אשר קבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצוות, על אשר שמעה אזנו מדברי התורה ותבן להם, ועל הדברים אשר לא גלו אזנו עליהם עדנה, וצדק לבש וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו, ואחרי

יסוד נוסף שיתכן שכאן מקורו הוא שאין אדם יכול לעסוק בחלק אחד אם אינו ראוי לכל הדבר בשלמותו. החלק צריך להיות ענף היוצא מן השלם. נראה שזה החידוש בדברי הספרי, שכן דוקא בעבודת הלויים למדנו שכל אחד עובד דוקא בעבודתו (הל' כלי המקדש פ"ג ה"י):

הלויים עצמם מוזהרים שלא יעשה אחד מלאכת חבירו, שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר, שנאמר "איש איש על עבודתו ואל משאו".

אף על פי כן צריך בן לוי לקבל כל העבודות ומתוך שייכותו אל הכל יעסוק בתפקידו המיוחד.

בדומה לזה מצאנו בדין הסמיכה שסומכים את החכמים (הל' סנהדרין פ"ד ה"ח):

ויש להן למנות כל מי שירצו לדברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל הדברים. כיצד, חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה כולה יש לבית דין לסמוך אותו וליתן לו רשות לדון ולא להורות באיסור והיתר, או יתנו לו רשות באיסור והיתר ולא לדון דיני ממונות, או יתנו רשות לזה ולזה אבל לא לדון דיני קנסות, או לדון דיני קנסות אבל לא להתיר בכורות במומין, או יתנו לו רשות להתיר נדרים בלבד או לראות כתמים וכן כל כיוצא בהן.

ובכסף משנה שם:

ומכל מקום צריך עיון מנין לרבינו שצריך שיהיה ראוי לכל הדברים.

והלחם משנה הראה מקורו בירושלמי חגיגה (פ"א ה"ח):

אף על גב דאת אמר ממנין זקינים לדברים יחידים והוא שיהא ראוי לכל הדברים, כהדא ר' יהושע בן לוי מני לכל תלמידיו והוא מצטער על חד דהוה ככי בעיינוי ולא הוה יכול ממניייתה, וימניניה לדברים יחידים, הדא אמרה הראוי לכל הדברים ראוי לדבר אחד ושאינו ראוי לכל הדברים אפילו לדבר אחד אינו ראוי.

יש לומר שמקור הדברים בדברי הספרי.

נראה שהדברים רמוזים בלשון התורה במצוה זו: "ועבד הלוי הוא", "הוא" - היינו אישיותו שהיא מקור העבודה שבפועל. "הוא" - ביטוי לאישיות שלמה, שמתוכה באה העבודה בפועל². יש להוסיף בדרך הרמז, שאף הפסוק "כי שכר הוא לכם", השכר הוא

זאת יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו, וישכיל מכל מלמדיו, ונמצא האיש הזה מעשיו מרובים מחכמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שכרו אתו, וכענין מה שאמרו ישראל בסיני "נעשה ונשמע", שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע.² ובוזה"ק (ח"א קנ"ד ע"ב): "...ועלמא עלאה דאיהו יובלא קרינא 'הוא', דכל מלוי באתכסיא אינון... ועל דא אתמר 'ועבד הלוי הוא', בגין לאמשכא מניה ברכאן לכלא". ושם (ח"ג קע"ח ע"ב): "ועבד הלוי הוא", כדאת אמר 'כי ה' הוא האלקים', הוא אשלים שלימותא למיהוי כל חד...". "הוא" - המקור הכולל הכל שממנו הולכים הדרכים ומתגלים.

מעצם האישיות של בן לוי שקיבל עליו את כל עבודות הלויה, ועל כן "חלף עבודתכם", היינו חלף הנכונות לעבוד. מכאן למד הרמב"ם להגדיר את המצוה (הל' כלי המקדש פ"ג ה"א):

ומצות עשה להיות הלוים פנויין ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו, שנאמר "ועבד הלויה הוא את עבודת אהל מועד", ובן לוי שקבל עליו כל מצות לוייה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן.

מצות העבודה היא עצם הנכונות והמוכנות לעבודה, וזה מתקיים בקבלת בן לוי את מצוות הלויה.

סגולה ובחירה

לשון ההלכה בהל' כלי המקדש פ"ג ה"א מלמד על שתי בחינות בלויים:

זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש, שנאמר "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלויה", ומצות עשה להיות הלוים פנויין ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו, שנאמר "ועבד הלויה הוא את עבודת אהל מועד", ובן לוי שקבל עליו כל מצות לוייה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן.

ראשיתה של ההלכה בבחירת הקב"ה את זרע לוי והבדלתו על ידי הקב"ה לעבודה, והמשכה במצות עשה המוטלת על הלוים להיות פנויין ומוכנין לעבודה זו, ולקבל על עצמם את מצוות הלויה.

הסגולה האלוקית הבאה בהבדלת הלוים עומדת וממתנת ללוים שיקבלו אותה על עצמם ואז יהיו ראויים לעבודה. אמנם אף אם לא קבלו עליהם הלוים את מצוות לוייה פועלת ההבדלה האלוקית עליהם. כך הוא לשון הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ג ה"א, י"ב):

כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען וכן הן מוזהרין שלא יטלו חלק בביזה בשעה שכובשין את הערים... ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם, שנאמר "ברך ה' חילו", והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר "אני חלקך ונחלתך".

עד כאן דבר הסגולה והבחירה האלוקית. מכאן ואילך ממשכה בחירת האדם וקבלתו על עצמו את עבודת הבורא (שם הי"ג):

ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה',

והלך ישר כמו שעשהו האלהים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד ע"ה אומר "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

אף כי הרדב"ז כתב על דברים אלו שהם "מיושר דעתו וסברתו" של הרמב"ם, נראה שמקורם בדין קבלת הלוי את מצוות הלוייה, שמזה יש ללמוד שקבלה שמקבל אדם על עצמו פועלת להכשירו לעבודה. שתי ההלכות האחרונות בהל' שמיטה ויובל מביאות לידי ביטוי את הסגולה אשר לשבט לוי ואת הקבלה שהם (ואחרים כמותם) מקבלים על עצמם.

ספר המצוות והי"ד החזקה

לאור הדברים שנאמרו עד כה יש להבין את ההבדל בהגדרת המצוה בין ספר המצוות ובין הי"ד החזקה.
בספר המצוות כתב:

שנצטוו הלוים בה לבד לעבוד במקדש בעבודות ידועות...

ובהלכות כלי המקדש (פ"ג ה"א) כתב:

ומצות עשה להיות הלוים פנויין ומוכנין לעבודת המקדש...

בספר המצוות הציווי הוא לעבוד, ובי"ד החזקה הציווי הוא להיות פנויים לעבודה. הבדל נוסף בין ספר המצוות לי"ד החזקה הוא שבספר המצוות רחוקה היא מצות הכהנים ("וקדשתו" - מצוה ל"ב) ממצות הלוים ("ועבד הלוים" - מצוה כ"ג), ואילו בי"ד החזקה קרובות הן זו לזו (הל' כלי המקדש פ"ג ופ"ד).

נראה פשוט שבספר המצוות מצות עבודת הלוים היא המשך לבית הבחירה, מוראו וכבודו, ועבודת הלוים אף היא משום כבוד המקדש, וקרובה היא מאוד למצות השמירה שאף היא חלק ממצות הלוים. וכן כתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פמ"ה):

וכן עוד לרוממות הבית רומם כבוד עובדיו ונתיחדו הכהנים והלוים...
והמטרה רוממות שתהא לבית הזה ומשרתיו אצל הכל.

אבל מצות הכהנים היא מצוה על ישראל לקדש הכהנים ולכבדם, וחלקה הגדול אינו שייך לבית המקדש כפי שיתבאר בעז"ה במצות "וקדשתו". על כן באה המצוה בספר המצוות אחר העבודות השייכות לבית המקדש.

בספר הי"ד החזקה באו הדברים בהלכות כלי המקדש והעובדים בו. מצד הלכות העובדים בו, קרובים הלוים אל הכהנים ועניינם אחד.

אף ההגדרות השונות למצוה מובנות. בספר המצוות מצד רוממות הבית נצטוו הלוים בלבד לעבוד בעבודות ידועות, והכל לרוממות הבית וכבודו.

בי"ד החזקה ההלכות נוגעות באישיותם של העובדים במקדש, ומצדם המצוה להיות פנויין ומוכנין לעבודות.

בכך יתבאר מדוע בהלכות כלי המקדש והעובדים בו הביא הרמב"ם בתוך הגדרת המצוה את ההלכה שבן לוי שקיבל מצוות לוייה חוץ מאחת אין מקבלין אותו, ואילו בספר המצוות לא הביא הלכה זו. מצד הלוי זו צורת קיום המצוה ובכך מקיים הוא "ועבד הלוי הוא" (כמתבאר לעיל), ועל כן חלק היא מהלכות העובדים בו, אבל מצד בית המקדש שרק הלויים מצווים לעבוד בו, אין מקום להוספה זו בהגדרת המצוה³.

³ עי' לקמן במצות "וקדשתו" (עמ' רכ"ו) על הברלים נוספים בין מצות עבודת הלויים לבין צורת המצוה בכהנים.

